

بعض منتخبات آثار ايله فنونك دلالت اينديكي برطاقم غرائب كشفيات و حكمای
متقدمين و متأخرين طرفندن ابراد ايديلان محاکات مفیده بي و بعض تراجم
احوالی حاویدر .

مؤلفی
{ احمد ممت }

مصححات (ارم)
تصحیح (الموسم)
الاعمال (میلین)
طالع (باقول)
علم قیامت (نقر)
برهانیه عارفه
علمه و فلسفه
ایضاً سیرالمرصاد
احمد ممت ایضا
تألیف - مآخذ

جزؤ نومروسی
۳

فیثاتی ۴ غروشدر .

ایلك دفعه
اولق اوزره محررك ذاته مخصوص مطبعه ده باصلدی .
استانبول

وارتباطندن نه تولد ايده چكني بيلد كدن
صكره نهايت نه نتيجه بي استاج ايده چكني
استخراج ايچون نه قدر تأمل لازم اولديغي
موازنه به محتاجدر .

تاله س ۶۳۹ سنه مقدمده تولدو ۵۴۸۰ دده
وفات ايتشدر . مصرده هندسيه
وهيت حفته برحق تجار يده بولندقدن
صكره « مبله » [۱] شهر ينيه كلوب بر
مكتب اچشدر .

مشار اليك امور عوامله اول قدر اشتغالي
يوعيدي . خلقت عالم حفته يك چوق
تدقيقاتده بولنوب بونك ايچسون ماده
اصليه اوله رق صوبي بولش وقوه صنايعيه
اوله رق دخي قوه الوهيدني تسليم ايتشدر .
« نه به باقسم قوه الوهيتدن اكرور بوزم »
دير ايدى . « فنانق يايمش اولسه قى الله
كورورمى ؟ » ده كند بسندن سوال ايتشدر .
« يايق دكل دوشونسه كبله كورور » جوابني
ويرمش .

مشار اليك مسلكي حفته آيده كي مقاله سي
معلومات كافيه اعطا ايده بيلور .
« الله هر شئك اولدر . فقط كنديسي
ايچون اول يوقدر . اخر دخي يوقدر . لك
كوزل شى دنبار . چونكه غرايب
مصنوعات الهيدني حاويدر . لك وسيع
اولان شى صيدر . زيرا هر شى احاطه
ايتشدر . لك سر يع اولان شى فكردر .
چونكه بر آنده كائناتي طولاشور . لك
قوتلي شى احتياجدر . زيرا هر شيد

[۱] اناطوليده كان بر شهر . اليوم « بالاجا »
ديرل ايمش .

كور يلور [۲] لك عاقل اولان زماندر .
« بقده سي كلور »

« ارضك به لا الهه تصادمي »

— رصد خانه عامر مدري موسو قومباري
طرفندن قله النان بند مخصوصك خلاصه
ترجه سي —

لكن تشرن ثابتنك بكرمى بدنجي
كجه سي هر طرفده اولديغي كبي استانبولده
دخي بر شهاب يعمرى مشاهده قلندي .
الا فرافعه اقشام ساعت بيدن اون
بر بجه قدر جو سماء اوجان بلدزك
مقداري صاليز درجه ده ايدى . بو
بلدزك رقاچ مجعي اولوب اوجمه لردن هر
استقامته طوغرى طبران ايدرل ايدى كه
لك چوغى غر بدن شرقيه طوغرى كيدر
ايدى . بولردن بعضيلري حين طبرانده
قويروق دخي صالي و برلر ايدى .

بوعلامت اوروپا لك چوق يزلندن
مشاهده اولنديغي كبي رصد خانه عامر لك
ازمير بيروت ديار بكر بغداد فاوا كراسني
ويوشهر استانبولندن دخي مشاهده
اولمشدر .

اشاغيده و بريله جك تفصيلاتدن دخي
معلوم اوله جغي اوزره بوعلامت كره ارضك
به لانام قويروقلي بلدزاييه بالتصادم مذكور
قويروقلي بلدز عليهنه ارضك غلبه ايتسه
دالات ايتشدر .

[۲] بكا فالسه « چونكه هر حال حكمني
اجرا ايتدير »

سماده اجرام صغيره نك بزم كره ارضك
هوای نسيمی ایچنه كیره لك شهاب صورتی
ارائه ایلدكلری دائمی برشی اولوب هر كس
دقت ایده چك اولسه هر كیجه بونلردن
برقاجنی رأی العین مشاهده ایده بیلور .
انجق سنه ایچنده ایکی موسم واردر كه او
موسملرده بونلك عددی بك زیاده چوغالور .
ضیاری دخی آرتار . او موسملرایسه
اغستوس و تشرین ثانی نك اونسدن اون
ایکی سنه قدر اولان كیجه دردر . برقاج
سنه دنبری علی التوالی بوايكي موسمه
شهابلك چوغالمسی و بر ساعتده الیدن یوز
یكرمی به قدر شهاب دوشدیکینك كورلمسی
اشوبوايكي موسمك كثر و توافر شهاب
ایچون برر موسم معین اولدیغنی اثبات
ایلشدر .

شهاب سقوطی و بونلر چوغالوب
ازالمسی حقنده افكار عمومیه نك بر طاقم
سوء اعتقاد اوزرینه و یردكلری معناله
قولاقي آصمیهلم ده بوبابده فنونك و یردبکی
معلوماتی نظر دفته اللم .

فنون اثبات ایدبور كه شهابلر كره
شمسك اطرافنی احاطه ایتش بر چوق اجرام
صغیره دن عبارت اولوب عادتاً بزم سیارات
کی دور و حرکتلی واردر . ارضك حرکت
سنویه سی اقتضاسیجه اغستوس و تشرین
ثانی آیلرنده ارض كوتشه تقرب ایلدیکی
زمان اشوبواجرام صغیره نك بولندیغنی عالمه
دخی تقرب ایتش اوله جغسدن و او حالده
بونلری جزب ایده جکندن اجرام مذکوره
بزم كره نسیمك ایچنه كیره لك سرعت

سقوطلرندن حاصل اولان دلك و تپاش
قوتله هوا ایچنده بولتان غازلایله آتش
الارق مضی اولدقلری سالدده دوشمكه درلر .
سار زمانلرده ایسه ارض بونلره اوزاق
بولندیغندن بالکتر اجرام مذکوره دن
کندیلرینه مخصوص اولان عالمدن تباعد
ایدوب ده ارضه تقرب ایدنلر سقوط ایلدر كه
بونلر اولکیلره نسبتله اقل قلیلدر .

اجرام مذکوره نك سرعت دورانی
ثابته قرق بر کیلومتر و نسبته اولوب
بوسرعت ایسه قوروقلی بلدلر لك سرعتلریله
مساویدر . ارضك حرکت سنویه سنه
اولان سرعت یكرمی طقوز کیلومتر
اولدیغندن ارض ایله قوروقلی بلدلر
قاروشولندقلری زمان اگر هم عنان اوله رق
کیمكده اینسه قوروقلینك سرعتدن
ارضك سرعتی بالتزیل ثابته ده اون ایکی
کیلومتر و سرعت قالور و یکدیگرینك
ضدینه و عکسنه اوله رق کیمكده اینسه
او حالده مشاهده اولنه جق سرعت اینکی
سرعتك حاصل جمعی اولان بیتمه وارر .

اجرام مذکوره نك كثر سقوطی
حقنده تعیین اولنان شوایکی موسمدن
بشقه بر موسم ده بولدیلر كه اوتوز اوج
سنه ده بر دفعه حلول ایتمكه در .
شمعی به قدر سبقت ایدن تجار به كوره
اوتوز اوج سنه ده بر كره وینه تشرین ثانی
آینده بر منوال محرر كثر شهاب اولیه بدرجه
فوق العاده وارر كه سما کویا شهر آیین
ایدبورمش کی تزین ایدیلور .
بو حالك برنجیسی ۱۷۶۶ و ایکنجیسی

۱۷۹۹ تشرین ثانیلرینک اون ایکسیندن
اون اوچنه کیدن کیجه لنده وقوعبولش
واوچنجیسی دخی ۱۸۳۸ تشرین ثانیسنک
اون اوچنده کورلشدن .
کثرت شهابک بویله اوچ دفعه اوتوز
اوج سنه ده برکزه مشاهده اولغسی « اولبر »
نام مخم مشهورک نظر دقتی جلب ایدرک
اوتوز اوج وباخود اوتوز درت سنه صکره
بویله بر علامتک سنه مشاهده اولنه جغنی
حکم ایتمش ۱۷۹۹ و ۱۸۳۸ سنه لنده
کوریلان علامتی « اوسه اولسه برده ۱۸۶۷
سنه سنه مشاهده ایدرزه دیمش .
بو ذلک خبر و ردیکي علامت ۱۸۶۶
سنه سی تشرین ثانیسنک اون دردنجی
کیجه سی ظهور کلدی و بو کیفیت دخی
کثرت اجرام ایچون خبر ویریلان اوتوز
اوج سنه ک موسم کیفیتنی بر قاندها
تأیید ایلدی .
فقط بو حساب باقیلوز ایسته بودفعه
اشبو ۱۸۷۲ سنه سی تشرین ثانیسنده کوریلان
علامت کورلما ایلدی دیمک اولورکه بو حال
اوتوز اوج سنه ده برکزه مشاهده اولنان کثرت
شهاب موسمی ایچون اعتراضی دعوت ایدر
برشی اولدی .
میلان رصدخانه سی مدیری مخم مشهور
سکاپازه للی ۱۸۶۶ سنه سنه اجرام شهابیه
ایله قورقلی بلدیزلاره سنه مشابیه کلیه
اولندیغنی اعلان ایلشیدی . مشار الیهک
بواشعاری سنه مذکورده ظهوری حساب
وتخمین ایدیلان تمیل نام قورقلی بلدیزایله
اوسنه تشرین ثانیسنده مدار ارضک قوسی

مساوی اولدیغنی اثبات اتمشدر . فصلکه
۱۸۶۲ سنه سنه ظهور ایدن بولک بلدیزک
مداری ایله سنه مذکورده ماه اغستوسنده
کره ارضک مداری انحناجه نیله مساوی
ایدی . ایمدی بومساوات دخی اثبات
ایده یلورکه اجرام شهابیه ایله قورقلی
بلدیزلر بر طبعسنده اولوب عادتا قورقلی
بلدیزلر دخی اجرام سماویه جله سنه
داخلدرلر دیمکدر . شوقدر وارکه قورقلی
بلدیزلر دهاجسیم وائلرک قورقلرینی تشکیل
ایدن اجرام دها صبق اولدیغندن کندیلرینی
قولایلقله کوزه یلوروز . حالتوکه اجرام
شهابیه اوقدر بولک صبق اولدیغندن تا برم
کره نسیمه کوروبده آتش ویرمیجه یه قدر
مرئی اوله مامقده درلر .

ایمدی بو سنه ظهور ایدن وقعه یی
بعضلرینک ظن ایلدیکی ککی تمیل نام
قورقلی بلدیزک تقریبه جل ایده میز .
زیرا تمیل بلدیزینک بر دوری اوتوز اوج
سنه یه محتاج اولوب حالوکه ۱۸۶۶ سنه سنه
کورلش اولدیغندن بولک بردها ورودینه
انجق ۱۸۹۹ سنه سنه منتظر اوله یلوروز .
بنا برین بو علامت مطلقا بشقه بر قورقلی
بلدیزک ورودیه حاصل اولشدر .

خصوصیه دوری الی سنه ویکرمی ایکی
کونه محتاج اولان یه لا بلدیزینک بو سنه
تشرین ثانیده کره یه تقریبی حساب ایدلش
اولدیغندن وقعه مذکورده یه لا طرفندن
ایقاع ایدلش اولدیغنه هیچ شبهه قالماشدر .
هم یه لانک تقریبی همده یوقاروده بیان
اولندیغنی وجهله کثرت شهاب موسمک

دخی تشر بن ثانی به مصادف اولسی کثرت
شهابك غایت فوق العاده بر صورتده
ظهورینی انتاج ایشدر .
حتی به لایلدیزینك مدت دور و حرکتی
اولان الی سنه یکریمی ایکی کون بشه
ضرب ایلدییکی زمان حاصل ضربی اوتوز
اوج سنه به وارا جعنه باقیلور ایسه اولبك
اوتوز اوج سنه به بر کره ظهورینی خبر و یردییکی
فوق العاده کثرت شهابله دخی هب به لا
یلدیزینك بر طاقم شهابله برابر ارضه تقرب
ایتمکده اولسندن عبارت قالور .

به لایلدیزینك ارضه بوسنه کی تقریبی
سأرسنه زده دخی مقبوس اولوب حارق العاده
برشی ایدی . اول قدر حارق العاده ایدی که
اگر مذکور یللدیز بئون بئون پاره لغامش
ایسه البته ارضله اولان مصادمه سی مدتده
خرکشدن قالمشدر .
انجق پاره لغامش
اولسی اغلب تخمین ایله حکم اولتور .
« احمد مدحتك ایضا حاتی »

موسو قو مبارینك و یردییکی شو
معلومات فن هیئتجه معلومات کافیه سی
پوانان ذواته مخصوص اولوب فن مذکورجه
اوقدر معلوماتی اولیائیلر بوندن لایقوله
استفاده ایدمز .
اگر یو یاده بر مقدار
ایضا حاتی و یرمش اولسه م فائده دن خالی
قالیه جعنی کوردیکدن بوجه آتی ایضا حاتی
اعطایه مجاسرت ایلدم .

اجرام شهابیه بحثی بن بحثدن خارج
کور مکدیم .
یا سکر قو یروقلی یللدیزدن بحث
ایتمش اولسقد مسئله دهه زیاده وضوح

کسب ایدر ایدی .
قو یروقلی یللدیزلرک بزم کره مزدن
کوروغسی به تقرب ایتدکلی زمانه
مخصوص اولوب بزدن تباعد ایتدکلی
زمان کورمز .
فقط مذکور یللدیزلرک یللدیز
اوله رق کورتلری بر درجه به قدر تقریه
و کره مزك بولندیغی بر جک مساعده سنه
مخصوص اولوب اگر قو یروقلی یللدیز دهه
زیاده تقرب ایدر ایسه تشر بن ثانیك
یکریمی یدنجی کیجه سنه اولدیغی کبی سما
اقتش ایچنده قالور .

بوسنه منجم مشهور پلانامور به لانك
عادتاً کور کورینه کره ارض اوزرینه
کلیکده بولمسی و بنابرین وقوعوله جق
تصادمده کره ارض مقاومت ایده مز ایسه
پاره اوله جعنی حساب و تخمین ایدرک
اعلان ایش و فته اول قدر امنیتری اولیان
خلق بیاغی کندیسنه کولدرمشیدی .
انجق منجم موسی الیهک حسابی طوغری
اولدیغنی وقوعات اثبات ایلدی .

شمی بزده سنه ایکی دفعه اجرام شهابیه
چوغالور و بونك بریسی دخی تشر بن
ثانیدر .
و زدن قطع نظره بوسنه تشر بن
ثانیسنده اجرامك سائر سنه تشر بن
ثانیسندن دهه جق و فوق العاده کورنسیده
به لانك تقریبندن نشأت ایلدیکنی رتبه
بدهنده طوته رق قبول ایده جکر .

بوندن صکره به لایلدیزینك کره ارضله
بالتصادم پاره لندیکی حقسنده کی روایی
جرح ایده بلکه حقمر وار ایسه دهه اگر بوندن
الی سنه یکریمی ایکی کون صکره و یا خود

دها اول بیه لایلدزی سعادہ اثبات وجود
ایتر ایسه اوزمان منجملرک حسابی طوغری
اولدیغی آکلاشیله جقدر .
واقعا قوجسه بریلدزک کوره مزه
چارپسینی بزم حس ایتماش اولقغیز براز
اذهاته طور غونلق ویرر . انجیق بیه لایلک
ارضه چارپسیندن مرام کلوبده مثلا
استامبول جوارندن زمین اوزرینه چارپسینی
دیمک دکلدر . سعادہ کی اجرام یکدیگرینی
یتنه کندی قوه جاذبه لایله جذب ایدرلر .
اگر بونلردن برسی نقطه اعتدالک خارجنه
چقارویا خود جاذبه سی کندیسندن چوق
اولان بر دیگر یلدزک قوه جاذبه سی دائره سته
کیرر ایسه انجذابات ایچنده از یلوب محو
اولور کیدر . ایشته پلاتسمورک دخی
حسابی وجهله بیه لایلدزی بوسنه کوره
ارضک اوزرینه پک طوغری کلوب کله کله
ارضک دائره انجذابنه دوشمش اولدیغندن
۲۷ شمرین ثانیه سی وقعہ سی ظهور ایش
وکوره ارضک نه حرکت محوریه سته ونه ده
حرکت سنویه سته برخلل کلدیکندن منجملر
بوصدمده بیه لایلک مغلوب اولدیغنی حکم
ایلسدر .
اشبولدز پارلئد کدنصرک نه اولاجنی
وپارچه لری نزه دوشه چکی احتمال که
خاطرزه خطور ایدر . بنا برین برابکی سوز
دخی اولبایده سوبلکه لزوم کوردم .
ذکر اولئان یلدز باره ندیکی زمان پک
کوچولک پارچه نه آیرلش ایسه عادتا خواجه
نصرالدینک «اسکی آیلری قرقارلر قرقارلر
یلسدز یاپارلر» دیمسی قیلندن اولقی اوزره

بونلر انجذابات عمومیہ اراسنده اوچوشورلر
قالورلر وشاید بعضولری ارضه تقرب ایده جک
اولسه ارضک قوه جاذبه سی انلری جذب
ایدرک کوره نسیمیسی ایچندن کچر ایکن شهابلر
تشکیل ایدرلر .
اگر بونلردن بریوک پارچه قالور ایسه
بو پارچه دخی کذلک انجذابات عمومیہ
اراسنده یوارلنور کیدر حتی ظن ایدیلر
بیله جکته کوره کندیسنه بر حرکت محوریه
بوله زق دونه دونه آیروجه بریلدز یعنی بر کوره
حالی دخی کبر .

تاریخ

بنی بشرک متصف و مجبول اولدیغی غریب
غریب حاللر ایچنده بر حال واردر که اوده
انسانلرک هر کوردیکی شئی اوکرمک
واکلامق ایستمسیدر . بو حال انسانلرک
طبیاع مخصوصه سته کوره درجات مختلفه ده
بولنور . بر صنف انسان واردر که فرضا
واپور سفینه سنی هیچ کورماش اولدیغی
حالده بر واپور کورنجه «بونه در» دیو
صورار و «واپور سفینه سیدر» جوابنی
الدقه «پک اعلا واپور سفینه سی ایش»
دیو اکتفا ایدر . ایشته بودرجه سی
تعریف ایشک استدیگر حالک الک اشاغی
بر رتبه سی اولوب بونک بودرجه سنی (استعلام)
دیو تعریف ایشک کفایت ایدر .
لکن دیگر بر صنف خلق واردر که او بیه
هیچ کورلماش بر شئی ایلک دفعه اوله رق
کورد کده یالکر استعلامه قالوب مخاطبندن